

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه اصلاح تبصره ماده (۱) قانون برگزاری مناقصات»

مشخصات لایحه

مقدمه

براساس ماده (۱) قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱۱/۱۳ «... قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه‌ها و ... موظفند در برگزاری مناقصات مقررات این قانون را رعایت کنند». بنابر اطلاق این ماده، وزارت اطلاعات نیز مشمول این قانون است. براساس مقدمه توجیهی این لایحه، به سبب ماهیت اطلاعاتی و امنیتی فعالیت‌های وزارت اطلاعات و لزوم حفاظت از اسناد و عدم امکان افشای هویت مجریان فعالیت‌ها در آن وزارتخانه پیشنهاد شده است که این وزارتخانه از دایره شمول این قانون مستثنا شود.

ارزیابی لایحه

۱. نه فقط وزارت اطلاعات که در هر وزارتخانه‌ای کمابیش موضوع برخی معاملات ایجاب می‌کند که برای دعوت به مناقصه آگهی منتشر نشود و فقط تأمین‌کنندگان خاصی از موضوع معامله مطلع شوند یا اساساً اخبار انجام معامله در پایگاه اطلاع‌رسانی هم قرار نگیرد و یا اساساً فرآیند معامله مستور بماند. در عین حال در وزارت اطلاعات نیز معاملاتی برای خرید اقلامی مثل حبوبات، پوشاک، برنج، کنسرو ماهی، صابون و پارچه شکل می‌گیرد که مستور ماندن آن هیچ‌گونه توجیه عقلی ندارد و باید برای حفظ حقوق عمومی از فرآیند شفاف مناقصه نیز بهره ببرد. پس خروج و مستثنا نمودن برحسب «دستگاه» یا شخص «معامله‌کننده»، همانند مستثنا کردن «وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح» در اصلاحیه‌های قبلی با ذات قانون برگزاری مناقصات مغایر است درحالی که خروج و مستثنا نمودن برحسب «موضوع» یا ویژگی «معامله» یکی از اصول حاکم بر فرآیند مناقصات در مقررات بین‌المللی و داخلی است و قانون برگزاری مناقصات نیز مقررات متعددی برای این موضوع پیش‌بینی کرده است.

۲. مقررات موجود در این خصوص حداقل در سه مورد مشخص شده است. به‌عنوان مثال «عدم انتشار اطلاعات معامله در معاملاتی که به تشخیص هیئت وزیران باید مستور بماند» (بند «ج» ماده (۲۳) قانون) ^۱ یا «ترک تشریفات مناقصه و انجام معامله به طریقی غیر از برگزاری مناقصه، در مواردی که انجام مناقصه براساس گزارش دستگاه مناقصه‌گزار میسر نباشد» (ماده (۲۷) قانون) ^۲ و یا «برگزاری مناقصه محدود» (جزء «۲» بند «ب» ماده (۴) قانون) ^۳.

دوره هشتم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۷۶

شماره چاپ:

۹۰۴

تاریخ چاپ:

۱۳۸۸/۸/۲۶

نام دفاتر:

مطالعات برنامه و بودجه

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۳۰۱۰۳۴

تاریخ انتشار:

۱۳۸۸/۱۰/۹

۱. اطلاعات کلیه معاملات اعم از مناقصه و ترک مناقصه - جز آن دسته از معاملاتی که به تشخیص هیئت وزیران باید مستور بماند - باید از طریق شبکه ملی اطلاع‌رسانی مناقصات در اختیار عموم قرار گیرد.
۲. ترک تشریفات مناقصه - در مواردی که انجام مناقصه براساس گزارش توجیهی دستگاه مناقصه‌گزار به تشخیص یک هیئت سه‌نفره مرکب از مقامات مذکور در ماده (۲۸) این قانون میسر نباشد، می‌توان معامله را به طریق دیگری انجام داد و در این صورت هیئت ترک تشریفات مناقصه با رعایت صرفه و صلاح دستگاه ترتیب انجام این‌گونه معاملات را با رعایت سایر مقررات مربوط در هر مورد برای یک نوع کالا یا خدمت تعیین و اعلام خواهد نمود.
۳. مناقصه محدود: مناقصه‌ای است که در آن به تشخیص و مسئولیت بالاترین مقام دستگاه مناقصه‌گزار، محدودیت برگزاری مناقصه عمومی با ذکر ادله تأیید شود. فراخوان مناقصه از طریق ارسال دعوت‌نامه برای مناقصه‌گران صلاحیتدار (براساس ضوابط موضوع مواد (۱۳) و (۲۷) این قانون) به اطلاع مناقصه‌گران می‌رسد.

۳. بند «ب» ماده (۱) قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱۱/۱۳ از جمله مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام است و از این رو براساس نظریه تفسیری شورای نگهبان ذیل اصل یکصد و دوازدهم قانون اساسی، در صورتی که مصوبه مجمع مربوط به اختلاف نظر شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی باشد، مجلس پس از گذشت زمان معتدبه که تغییر مصلحت موجود باشد، حق طرح و تصویب قانون مغایر را دارد.

بنابراین قانون برگزاری مناقصات به ویژگی خاص برخی معاملات توجه داشته است و می‌توان گفت معاملات وزارتخانه مذکور نیز در صورتی که مشمول بند «ح» ماده (۲۹)^۱ قانون برگزاری مناقصات باشد با تصویب هیئت وزیران از شمول این قانون خارج می‌شود و در صورتی که محرمانه نباشد ضرورتی بر عدم رعایت تشریفات مناقصه در آنها وجود نخواهد داشت و به منظور رعایت حقوق عمومی و سایر ملاحظات که موجب تصویب قانون مذکور شده است در سایر موارد رعایت مقررات قانون برگزاری مناقصات توسط وزارتخانه حتی ضروری هم است.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

قانون برگزاری مناقصات از آغاز با رویکرد «موضوعی» به معاملات، نحوه تحصیل معاملات خاص را طی مواد مختلف و تحت سه عنوان «ترک تشریفات مناقصه»، «عدم الزام به برگزاری مناقصه» و «مناقصه محدود» اوضاع را پیش‌بینی کرده، به رسمیت شناخته و برای آنها فرآیندها و سازوکارهای اجرایی نیز ارائه کرده است. لذا ورود به مسیری که «ثبات رویه» و «ارجحیت موضوع معامله به شخص معامله‌کننده» را مخدوش سازد، مسیری صحیح به نظر نمی‌رسد. شمول فراگیر قانون بجز مواردی که عدم شمول به صورت خاص و ویژه ثابت یا احراز شده باشد، فوایدی به مراتب بیش از هزینه‌های آن دارد. بنابراین تصویب این لایحه ضروری به نظر نمی‌رسد.

---

۱. در مورد معاملات محرمانه به تشخیص هیئت وزیران با رعایت صرفه و صلاح کشور.